

УДК: 376-056.34.016:81

Анна Руденко,
<https://orcid.org/0000-0001-7500-5541>
Микола Супрун,
<https://orcid.org/0000-0002-4198-9527>
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,

ПИТАННЯ МОВНОЇ ОСВІТИ В РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ 2 - 4-Х КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

У статті розглядається питання мовної освіти у розумово відсталих учнів 2 - 4-х класів спеціальної школи в умовах її реформування. Представлено огляд наявної спеціальної літератури, яка висвітлює питання формування початкових мовних узагальнень у розумово відсталих учнів 2-4-х класів.

Нами було проаналізовано чисельну кількість спеціальної літератури, але, дане питання залишається ще досить актуальним і повністю не розкритим навчання розумово відсталих учнів 2 - 4-х класів спеціальної школи в умовах її реформування.

У статті розглянуто результати пошуку прийомів, методів навчання та формування початкових мовних узагальнень, що безпосередньо, сприяють формуванню граматичних понять, зокрема, таких як «слова, що означають назву предмета» - іменник «слова, що означають дію предмета» - дієслово, «слова, що означають ознаки предмета» - прикметник.

Ключові слова: початкові мовні узагальнення; розумово відсталі учні; слова, що означають назву предмета, дію предмета, ознаку предмета.

На сучасному етапі розвитку України «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави»[7]. Також, особлива увага приділяється зокрема дітям із особливими освітніми потребами, зокрема їх швидкій та легкій соціалізації, адаптації у соціумі та загальноосвітньому просторі [8].

На сьогодні найбільшого поширення мають спеціальні навчальні заклади, які можуть забезпечити кожному учневі із розумовою відсталістю комплексний психолого-педагогічний вплив на його психофізичний розвиток [5].

Розвиток і корекція пізнавальних можливостей розумово відсталих учнів тісно пов'язані з вивченням української мови. Процесу засвоєння мовних знань та мовленнєвих умінь протягом багатьох років приділялась увага в дослідженнях проблеми навчання та виховання розумово відсталих учнів [А. К. Аксьонова, Л. С Вавіна, В. В. Воронкова, С. І. Геращенко, М. Ф. Гнезділов, Т. М. Головіна, Н. П. Кравець, Г. С Пюотківська, В. Г. Петрова, Т. К. Ульянова та ін.]. Формування початкових мовних узагальнень у розумово відсталих учнів 2 - 4-х класів, була і залишається однією із найактуальніших питань у спеціальній педагогіці (А. К. Аксьонова, Л. С Вавіна, В. В. Воронкова, С. І. Геращенко, М. Ф. Гнезділов, Т. М. Головіна, Н. П. Кравець, Г. С Пюотківська, В. Г. Петрова, Т. К. Ульянова та ін.).

У розумово відсталих учнів спостерігається недорозвинення пізнавальної діяльності, а пізніше і самого мовлення та його якісної своєрідності. Саме тяжкі порушення усного мовлення, різноманітні психофізичні особливості значно ускладнюють оволодіння у них формування початкових мовних узагальнень, що безпосередньо, сприяють формуванню граматичних понять, зокрема, таких як «слова, що означають назву предмета» - іменник, «слова, що означають дію предмета» - дієслово, «слова, що означають ознаки предмета» - прикметник.

За дослідженнями Л. С Виготського, І. Г. Єременко, Ж. І. Шиф під розумовою відсталістю можна розуміти стійке порушення певної якісної структури. Розумово відстала дитина - така дитина, у якої стійко порушена пізнавальна діяльність та інші вищі психічні функції внаслідок органічного ушкодження головного мозку. При розумовій відсталості спостерігається недостатність пізнавальної діяльності та недорозвинення абстрактного мислення, процесів узагальнення та відволікання в сумісництві з малою рухомістю та інертністю психічних процесів.

Слабкість логічного мислення проявляється в низькому рівні розвитку узагальнення, порівнянні предметів і явищ оточуючої дійсності за суттєвими ознаками, у неможливості розуміння переносного змісту прислів'їв та метафор.

Темп мислення уповільнений, характерна інертність психічних процесів, відсутня можливість переносу засвоєного в процесі навчання способу діяльності в нових умовах. Недорозвинення мислення впливає на проходження всіх психічних процесів. В сприйнятті, пам'яті, увазі, страждають, насамперед, функції узагальнення та відволікання, тобто завжди порушуються компоненти психічної активності, пов'язані з аналітико-синтетичною діяльністю мозку [2; 9; 18].

Спираючись на положення Л. С Виготського, Ж. І. Шиф, можна вважати, що формування складних видів психічної діяльності у розумово відсталих дітей, при всій своєрідності, проходить ті ж основні закономірності, що і в нормі [2; 18].

На думку Г. Є. Сухарева!, Г. Я. Трошина, при розумовій відсталості страждає і довільна і мимовільна увага. Слабкість довільної уваги пов'язана зі слабкістю волі і виражається в прагненні дитини обійти труднощі, не намагаючись їх перебороти. Довільна увага при розумовій відсталості погано фіксується і легко розсіюється. Мимовільна увага більш збережена, але і вона відрізняється своєрідним розвитком.

У розумово відсталих учнів запам'ятовування знаходиться на дуже низькому рівні. Характер мимовільного запам'ятовування значною мірою визначається змістом матеріалу. Як довела В. А. Сумарокова, що в процесі навчання короткочасна вербальна пам'ять поліпшується, і відбувається це за рахунок просування вперед мовної і розумової діяльності. При запам'ятовуванні нескладного короткого тексту розумово відсталим молодшим школярам потрібно 3-5 повторень. При заучуванні віршів число необхідних повторень доростає до 8. При цьому, якщо при заучуванні допущена помилка, виправити її значно важче, ніж у нормі.

Відтворення текстів характеризується рядом недоліків, що стосується повноти, точності, послідовності. Допускається велика кількість замінів, перенесень. Кількість помилок при відтворенні значно зростає після читання «про себе», і чим доступніше для дитини текст, тим більше точно він відтворюється [19].

В. Г. Петрова, Н. В. Тарасенко, С. А. Гончаренко й інші виділили такі особливості мовлення розумово відсталих учнів: запізнення формування всіх етапів мовленнєвої діяльності, і як наслідок більш пізній розвиток фонематичного слуху; спостерігається неузгодженість між усіма видами діяльності і мовленням; затримка активного мовлення; порушення фонематичних засобів мови, звуковимови; слабо представлені засоби виразності, спостерігаються непотрібні паузи, повтори слів-паразитів, монотонність; часто зустрічається неправильний розвиток мовних органів, іноді навіть потрібна хірургічна допомога [12; 13].

Як показали дослідження М. Ф. Гнезділова, Р. І. Лалаєвої, В. Г. Петрової, Є. Ф. Собонович, М. Ф. Фефанова, що у розумово відсталих школярів спостерігається несформованість граматичної будови мовлення, що проявляються в аграматизмах, у труднощах виконання багатьох завдань, що вимагають сформованості граматичних узагальнень. Недостатньо сформованими виявляються і морфологічні форми, словозміни і словотворення, синтаксичні структури речення [6; 10; 12; 13; 19].

А. К. Аксьонова відзначила, що формування початкових мовних узагальнень потрібно проводитися з опорою на наочно-практичну діяльність дітей. Це ще одне із дуже важливих вимог в системі практичних граматичних вправ. Недоліки мовленнєвого розвитку розумово відсталих школярів, їх бідний словниковий запас, невміння використовувати правильні синтаксичні конструкції, будувати повні речення, пов'язані, в першу чергу, із неправильним сприйманням оточуючого світу, явищ і їх взаємозв'язків [1].

Ось чому вивчення мовних факторів на рівні початкових мовних узагальнень повинно базуватися на спостереженнях за навколишньою дійсністю.

А. К. Аксьонова пропонує, для формування початкових мовних узагальнень використовувати практичні граматичні вправи, які в подальшому сприятимуть розвитку граматичних понять і граматичних категорій. Учні молодших класів не

вивчають визначення мовних узагальнень, а лише в процесі практичних вправ закріплюються і запам'ятовуються предмети, дії та ознаки, які характерні для даного явища мови. Що стосується організації спостереження за певним мовним матеріалом, виділення ознак вивченого явища і його термінологічного позначення, ця діяльність школярів слугує основою для усвідомлення початкових мовних узагальнень [1].

Т. К. Ульянова акцентує увагу на тому, що учні з інтелектуальною недостатністю неспроможні узагальнювати поняття без спеціально створених умов. Вона вважає, що граматичні поняття і орфографічні правила повинні бути елементарними; ці навички повинні вироблятися в учнів поступово і розвиватися при переході з класу в клас; граматичні поняття передбачають сформованого попереднього мовленнєвого досвіду в учнів шляхом спостережень, аналізу конкретних прикладів і використовуються при розв'язанні практичних мовленнєвих завдань; вивчення граматики повинно бути пов'язаним з розвитком різних видів мовленнєвої практики учнів (як усної, так і писемної)[16; 17].

Т. К. Ульянова зазначає, що загальний зміст навчання граматики розумово відсталих учнів, спрямоване на практичне засвоєння деяких елементарних норм літературного мовлення і правопису. Таке спрямування характеризується двома ознаками: опорою на мовленнєвий досвід учнів, практичне використання здобутих знань у власному мовленні учнів [16; 17].

Все, що вивчається розумово відсталими учнями в школі, повинно вживатися ними в їхній мовленнєвій практиці як в усній, так і в письмовій формі. Однією з важливих вимог, які ставляться до уроків граматики, це урізноманітнення використаних вправ (звуко-буквений аналіз, робота над словом, його значенням, над реченням, письмо на слух, правильна вимова, акуратне письмо при виконанні граматико-орфографічних завдань), використання наочності, цікавих ігрових вправ.

Як показали результати проведеного дослідження Г. С. Піонківською, що учнями з інтелектуальною недостатністю притаманні слабкі можливості звуковому аналізу слів, їх слухове сприймання відрізняється нечіткістю, слабкою диференціацією, помилковістю у вимові, більшість учнів не в змозі визначати звуковий склад слів, тим більш визначати послідовність звуків у слові. Отримані результати підтверджують вже отримані у спеціальній літературі дані про характер помилок, які допускають учні у процесі письма. Автором також встановлено, що оволодіння правописом викликає значні труднощі в учнів так, як в них не сформований первинний самоконтроль. Процес оволодіння правописом і граматичними поняттями ускладнюється ще і слабкими можливостями в зв'язних міркуваннях, якими учні не володіють із-за бідності словникового запасу, недорозвитку усного мовлення в цілому [11].

Сучасна навчальна програма з української мови для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей побудована з урахуванням вікових і пізнавальних можливостей цієї категорії учнів і передбачає ті труднощі, які виникають в них при засвоєнні граматичних понять. Метою навчання української мови є «формування у школярів елементарних знань з мови і правопису та відповідних їм умінь, забезпечення початкового рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів початкових класів, корекція недоліків психофізичного розвитку.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в початкових класах для дітей з розумовою відсталістю розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики, порушення моторики та координації рухів та ін.

Саме тому, спеціальним завданням навчального курсу української мови визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст цього навчального предмета, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими потребами у програмі з української мови реалізовано такі основні змістові лінії: мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна.

Ці змістові лінії відображено в програмі для кожного класу в таких розділах: «Мовленнєвий розвиток», «Знання про мову. Мовні вміння», «Правопис», «Графічні навички письма. Техніка письма».

Навчання української мови у 2 - 4-х класах передбачає пропедевтичні періоди, протягом яких учні практичним шляхом засвоюють необхідні відомості про звуки і букви мови - голосні /наголошені і ненаголошені/ і приголосні /тверді і м'які, дзвінки і глухі/, про поєднання їх у складах і словах. Одночасно вони ознайомлюються з поняттями «слова - назви предметів» - іменник, «слова - назви дій» - дієслово, «слова - назви ознак» - прикметник і поняття про речення. Цих знань учні набувають на конкретному матеріалі, аналізують слова і речення [4].

Особливого значення при забезпеченні ефективного засвоєння знань з граматики набуває зв'язок навчання рідної мови з іншими шкільними предметами, зокрема з уроками праці, на яких передбачено називання предметів, з якими учні працюють на цих уроках, їх характеристик, побудова простих непоширених речень при відповідях на запитання, доповнення відповіді товариша, зв'язні висловлювання, послідовна розповідь про закінчений трудовий процес, самостійний опис предметів, використання в своїй мові нових слів і словосполучень тощо.

Доцільною формою зв'язку уроків мови з уроками трудового навчання є введення у справи назв інструментів, дій з ними тощо. Встановлення між предметних зв'язків у викладанні української мови сприятиме підвищенню ефективності і якості мовної практики учнів [4].

На думку відомих методистів А. К. Аксьонової, М. Ф. Гнезділова, В. В. Воронкової, В. Г. Петрової, серйозні недоліки спостерігаються в розвитку лексичного боку мовлення: бідний словниковий запас, недостатнє оволодіння значенням слів, невміння їх використовувати в своєму мовленні. Таким чином, порушення мовлення в учнів з інтелектуальною недостатністю характеризується як системне, що негативно впливає на розвиток всіх функцій мовлення [1; 3; 6; 12].

Враховуючи вищезазначене, одним з основних завдань навчання української мови в спеціальній школі є розвиток та корекція мовлення та мислення цих учнів.

Як звертає увагу І. Г. Єременко, що розумово відсталі діти в більшості випадків починають говорити значно пізніше, період їхньої дошкільної мовленнєвої практики більш короткий, до того ж сам процес оволодіння мовленням у дітей з інтелектуальною недостатністю занадто ускладнений внаслідок неповноцінності їх психічного розвитку. В результаті таким дітям до початку їх шкільного навчання не вистачає такого рівня мовленнєвого розвитку, який забезпечував би успішне засвоєння знань та навичок в галузі мови [9].

Своєрідність мовленнєвого розвитку розумово відсталих дітей обумовлює специфіку системи навчання рідної мови в спеціальному загальноосвітньому навчальному закладі для розумово відсталих дітей.

Грамотичні знання, уміння і навички мають формуватись з максимальною активізацією мисленнєвих дій, які мають їх не тільки на номінальний, термінологічний, а й теоретичний рівень. Тільки за такої умови грамотичні знання будуть відігравати провідну роль в оволодінні учнями мовлення. Розвиток мовлення у молодших школярів багато залежить від розвитку у першокласників мовленнєвого слуху. Фонетичний і звуко-буквенний аналіз повинен виступати не як самоціль, а бути для учнів важливим засобом оволодіння початковими вміннями з читання та письма [15].

У навчальній практиці початкових класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей розумовою відсталістю використовують різні форми і способи активізації їх мисленнєвої і мовленнєвої діяльності. Однією із основних форм закріплення формування початкових мовних узагальнень є ігрові вправи.

Отже, особливості засвоєння початкових мовних узагальнень у розумово відсталих учнів 2 - 4-х класів зумовлюють логіку побудови уроків української мови, використання спеціальних методичних прийомів. При цьому, недостатньо досліджені шляхи формування у розумово відсталих учнів 2 - 4-х класів початкових мовних узагальнень. На даному етапі очевидним стало те, що традиційна методика навчання мови у школі багато в чому вичерпала свої можливості. Необхідна глобальна реконструкція підходів щодо вивчення української мови та розробки шляхів до принципово іншого, циклічного розгортання навчального курсу в межах теми, розділу. Методичний апарат у переважній більшості вимагає удосконалення вміння аналізувати та користуватися прийомами аналізу та синтезу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аксенова А. К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе: учеб. для студ. дефектол. фак. педвузов. - М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2004. - 316 с.
2. Выготский Л. С. Избранные психологические исследования. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956. - 519 с.
3. Воронкова В. В. Обучение грамоте и правописанию в 1 - 4 классах вспомогательной школы: пособ. для учителя. - М.: Просвещение, 1988. - 110 с.
4. Висоцька А. М. Навчальна програма з української мови для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. - К.: 2014. - 40 с

5. Висоцька А. М., Гладченко І. В., Супрун М. О. Соціалізація дитини з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому вимірі: Навчально-методичний посібник. - К.: Інститут спеціальної педагогіки, 2014. □ 214 с
6. Гнездилов М. Ф. Методика русского языка во вспомогательной школе. - М.: Просвещение, 1965. - 272с.
7. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214S-19>.
8. Залізник А. М. Інклюзивна освіта дітей з особливими потребами / А. М. Залізник // Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» [22 березня 2017 р.] / [гол. ред. Демченко І.І. ~ Умань: ФОП Жовтий 0.0., 2017 р. - Вип. III. - С 20 - 21.
9. Еременко И. Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. - К.: Рад.шк., 1972. -130 с.
10. Лалаева Р. И. Нарушение устной речи и система их коррекции умственно отсталых школьников: учеб. пособие к спецкурсу. - Л.: ЛГПИ, 1988.-70 с.
11. Піонківська Г. С. Шляхи підвищення ефективності навчання правопису учнів молодших класів допоміжної школи: дис. канд. пед. наук: 13.00.03 / Г. С Піонківська; КДПУ ім. О. М. Горького. - К.: 1991. - 166 с.
12. Петрова В. Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы. - М.: Педагогика, 1977. -180 с.
13. Тарасенко Н. В. Обогащение русской речи учащихся младших классов вспомогательной школы именами прилагательными: автореф. дисс. канд. пед. наук.: 13.00.03. М., 1973, - 22 с.
14. Руденко А. О. Формування початкових мовних узагальнень у розумово відсталих учнів як педагогічна проблема / А. О. Руденко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. - Вип. 26. - С. 199-202.
15. Соботович Є. Ф. Особливості засвоєння лексики розумово відсталими дітьми/ Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб./ Ін-тут спец. педагогіки АПН України. - К., 2004. - Вип. 5. - С 304 - 308.
16. Ульянова Т. К. Методика викладання граматики і розвитку мовлення учнів допоміжної школи. - К.: КДШ, 1990. - 96с.
17. Ульянова Т. К. Методика викладання української мови в допоміжній школі. - К.: КДШ, 1984. - 124с.
18. Умственное развитие учащихся вспомогательной школы/ Под ред. Шиф Ж. И. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.-182с.
19. Феофанов М. П. Очерки психологии усвоения русского языка учащимися вспомогательной школы. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1955. -132с.

REFERENCES:

1. Aksenova, A. K. (2004). *Metodika obucheniia russkomu yazyku v spetsialnoi (korreksionnoi) shkole* [The method of teaching Russian in a special (correctional) school]. Moscow: Gumanitar. izd. tsentr VLADOS.
2. Vygotskii, L. S. (1956). *izbrannye psikhologicheskie issledovaniia* [Selected psychological researches]. Moscow: Izd-vo APN RSFSR.
3. Voronkova, V. V. (1988). *Obuchenie gramote i pravopisaniju v 1-4 klassakh vspomogatelnoi shkoly* [Teaching grammar and spelling in grades 1-4 in an additional school]. Moscow: Prosveshchenie.
4. Vysotska A. M. (2014). *Navchalna prohrama z ukraïnskoi moyy dlia pidhotovchoho, 1-4 klasiv spetsialnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv dlia rozumovo vidstalykh ditei*

[Educational program in the Ukrainian language for preparatory, 1-4 grades of special general educational institutions for mentally retarded children]. Kyiv

5. Vysotska A. M., Hladchenko I. V., & Suprun M. O. (2014). *Sotsializatsiia dytyny z obmezhenymy rozumovymy mozhlyvostiamy v suchasnomu osvithnomu ymyri* [Socialization of a child with limited mental capabilities in the modern educational dimension]. Kyiv: Instytut spetsialnoi pedahohiky.

6. Gnezdilov M. F. 1965. *Metodika msskogo yazyka vo vspomogatel'noj shkole* [Methodology of the Russian language in an additional school]. Moscow: Prosveshchenie.

7. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine "On Education"]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

8. Zalizniak, A. M. [2017]. *Inklyuzyvna osvita ditei z osoblyvymy potrebamy* [Inclusive education of children with special needs]. In I. I. Demchenko (Ed). *Vismyk Naukovo-doslidnoi laboratorii inklyuzyvnoi pedahohiky za materialamy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: «Inklyuzyvna osvita: teoriia, metodyka, praktyka»: Vol. III.* (pp. 20-21). Uman: FOP Zhovtyi O. O.

9. Eremenko, I. G. (1972). *Poznavatelnye vozmozhnosti uchashchikhsia vspomogatelnoi shkoly* [Educational abilities of pupils of an additional school]. Kyiv: Rad.shk.

10. Lalaeva, R. I. (1988). *Narushenie ustnoi rechi i sistema ikh korrektsii umstvenno otstalykh shkolnikov* [Violation of oral speech and the system of their correction of mentally retarded schoolchildren]. Leningrad: LGPI.

11. Piontkivska, H. S. (1991). *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti navchannia pravopysu uchniv molodshykh klasiv dopomizhnoi shkoly* [Ways of increasing the efficiency of teaching spelling of junior pupils of auxiliary school] (Doctoral dissertation, Kyiv).

12. Petrova, V. G. (1977). *Razvitie rechi uchashchihhsia vspomogatelnoi shkoly* [Development of speech of pupils of an additional school]. Moscow: Pedagogika.

13. Tarasenko, N. V. (1973). *Obogashchenie russkoi rechi uchashchikhsia mladshikh klassov vspomogatelnoi shkoly imenami prilagatelnyimi* [Enrichment of the Russian speech of pupils of the junior grades of the secondary school by the names of adjectives]. (Dissertation Abstract, Moscow).

14. Rudenko A. O. (2014). *Formuvannia pochatkovykh movnykh uzahalnen u rozumovo vidstalykh uchniv yak pedahohichna problema* [Formation of initial language generalizations in mentally retarded students as a pedagogical problem]. In *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: Vol. 26* (pp.199-202). Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova.

15. Sobotovych, Ye. F. (2004). *Osoblyvosti zasvoienntia leksyky rozumovo vidstalymy ditmy* [Features of the assimilation of vocabulary by mentally retarded children]. In *Dydaktychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty korektsiinoi roboty u spetsialnii shkoli: Vol. S* (pp. 304-308). Kyiv.

16. Ulianova, T. K. (1990). *Metodyka vykladannia hramatyky i rozvytku movlennia uchniv dopomizhnoi shkoly* [Method of teaching grammar and speech development of students of auxiliary school]. Kyiv: KDPI.

17. Ulianova, T. K. (1984). *Metodyka vykladannia ukrainskoi movy v dopomizhnii shkoli* [Methodology of teaching Ukrainian language in an additional school]. Kyiv: KDPI.

18. Shif, Zh. I. (Ed.). (1961). *Umstvennoe razvitie uchashchikhsia vspomogatelnoi shkoly* [Intellectual development of pupils of additional school]. Moscow: Izd-vo APN RSFSR, 182s.

19. Feofanov, M. P. (1955). *Ocherki psikhologii usvoeniia russkogoyazyka uchashchimisia vspomogatelnoi shkoly* [Essays on the psychology of assimilation of the Russian language by students of an additional school]. Moscow: Izd-vo APN RSFSR.

Anna Rudenko, Mykola Suprun. Questions of Language Education in Concept of Relevant Persons of 2 - 4 Classes Special School in Conditions of its Reforming

In this article the issue of language education in the mentally retarded pupils of 2 - 4 classes of a special school in the conditions of its reform is considered. A review of available special literature, which covers the formation of initial language generalizations in mentally retarded students, is presented.

We have a large number of special literatures, which have been fleshed out, but this question remains very relevant and not completely open to the beginning of the mentally retarded pupils of 2 - 4 classes of a special school in the conditions of its reformation.

The article examines the results of the search for methods, teaching methods and the formation of initial language generalizations that directly contribute to the formation of grammatical concepts, in particular, such as «words that denote the name of an object»- the noun, «words that signify the action of an object»- the verb, «words that mean signs of an object» - the adjective.

Keywords: *initial language generalizations; mentally retarded students; words that mean the name of an object, the action of an object, a sign of an object*